

Aj v tvorivosti detí je naša budúcnosť

ROZHOVOR

Dramaturgička Eva Čárská (nar. 1950 v Malackách) zasvätila svoj život deťom. Povolanie sa pre ňu stalo poslaním, lebo si uvedomuje, že výchova detí k tvorivosti a pochopeniu umenia je dôležitá aj pre našu budúcnosť. BIBIANA, medzinárodný dom umenia pre deti v Bratislave, sa v súčasnosti stala jej druhým domovom. Tu Eva Čárská s realizačným tímom privádza na svet svoje invenčné projekty už od roku 1990, tu sa stretáva s deťmi, ktorých rozžiarené oči ju naplňujú radosťou a šťastím. Sama je matkou dvoch detí (Katarína je už záhradnou architektkou a Miro vyštudoval dramaturgiu na bratislavskej VŠMU), ktorým kedysi čítala a vymýšľala rozprávky. Teraz ich v podobe výstavných projektov vymýšľa pre naše ratolesti a vkladá do nich celé srdce i dušu. Aj preto sme ju požiadali o rozhovor, z ktorého sa stala akási malá spoveď...

**Hovoríme
s EVOU
ČÁRSKOU,
vedúcou
dramaturgičkou
BIBIANY**

POKR.

Naši čitatelia vás tak trochu poznajú, lebo len nedávno ste vo FAKTOCH publikovali svoje dojmy z festivalu v Močenku. Pravidelne tam vediete tvorivú dielňu, inak pôsobíte ako vedúca dramaturgička v Medzinárodnom dome umenia pre deti BIBIANA v Bratislave. Prezradíte, ako ste sa dostali k svojmu povolaniu?

Na prvý pohľad jednoduchá otázka, ale k svojmu povolaniu, ktoré je zároveň poslaním, sa často ľudia dostávajú okľukou. Ani ja som nebola výnimkou. Keď som navštevovala strednú školu, túžila som študovať históriu primitívnych národov - konkrétne indianológiu - pretože v tej dobe (sedemdesiate roky), boli pre mňa Indiáni symbolom hrdosti, čestnosti a spravodlivosti. Na takéto štúdiá však vybrali len deti komunistických papalášov, a tak sa môj sen postupne menil. Po štúdiách na FF UK v Bratislave som začala vymýšľať rozprávky najskôr pre vlastné deti. Neskôr som sa rozhodla nimi „obšfastňovať“ aj iné deti v televíznych bábkových rozprávkach. A to už bola cesta na „bábkarinu“ do Prahy. Nuž, a potom nasledovali ďalšie televízne rozprávky, práca s detským divadelným súborom a divadelné hry pre deti, ako i externá a napokon aj interná práca pre BIBIANU.

Toto moje rozprávanie možno pôsobí trochu nesúrodo, ale také boli moje cesty k práci, ktorá ma naplňuje. Poznáte to - človek mieni... Istotne to boli cesty Božie, vďaka ktorým som našla prácu, ktorá je zmysluplná, prácu, na ktorú som predurčená a ktorú pokladám za Boží dar - prácu pre deti a s deťmi. Teda tú indiánsku hrdosť, čestnosť a spravodlivosť som našla inde.

V BIBIANE ste pripravili viacero úspešných projektov. Momentálne je to výstava BOLO, NEBOLO..., ktorá potrvá do 10. septembra.

Ale BIBIANA, to nie sú len výstavy. Cieľavedome sa snažíme o kompletne projekty, ktoré spája jedna téma a externe na nich spolupracujeme so špičkovými profesionálnymi umelcami. Predovšetkým nám ide o to, aby sme pomocou interaktívnych projektov rozvíjali fantáziu a tvorivosť (nielen) detských návštevníkov. Tak aj spomenutý projekt BOLO, NEBOLO... obsahuje výstavu, tvorivé dielne, no aj aktivizačné divadelné predstavenia.

Ale pekne poporiadku... Výstava BOLO, NEBOLO... (JE, NIE JE..., BUDE, NEBUDE...) má podtitul Rozprávka o bábkách a bábkovom divadle na Slovensku. Pozostáva z dvoch častí. Prvú sme časovo situovali do praveku a končí sa na začiatku dvadsiateho storočia. Druhá pokračuje od začiatku dvadsiateho storočia po súčasnosť (aj s viziou do budúcnosti). Je to kľúčová výstava z tejto oblasti a pokúša sa mapovať vývoj bábkového umenia na Slovensku. Podtitul „rozprávka“ je trochu alibistický, pretože pri nedostatočných historických podkladoch sme si často so spolupracovníkmi (hlavne s autorom výtvarno - priestorového riešenia Miroslavom Dušom, skvelým bábkarským scénografom), vypomáhali fantáziou a na ňu má predsa rozprávka licenciu. Videozáznam z výstavy, ktorý som prezentovala na Svetovom kongrese bábkarkej organizácie UNIMA v júli tohto roka, účastníci kongresu veľmi kladne prijali, čím sa potvrdili aj kvality našich bábkarov. Záujem o reinkaláciu výstavy je veľký, rovnako doma, i vo svete.

Ale dosť slov. Túto výstavu jednoducho treba vidieť, rovnako ako sprievodné podujatia, ktoré sme k nej pripravili!

Čo ešte s výstavou BOLO NEBOLO... súvisí?

Asi by to bola neúplná správa o tomto podujatí, keby som nespomenula, že výstava by nevznikla bez ochoty mnohých ľudí, ktorí nám s ňou pomohli a zapožičali exponáty.

POKR.

Vymenujem aspoň Múzeum hračiek a bábkarských kultúr v Modrom Kameni, Tradičné divadlo Antona Anderleho, súkromného zberateľa Ing. Igora Rymarenka, Divadlo Aréna, ale aj všetky slovenské bábkové divadlá a VŠMU. Rovnako ďakujem všetkým bábkar-ským výtvarníkom, ktorí sa na výstave podieľajú. Prekrásne texty k piesňam potulného komedianta, ktorý sprevádza návštevníkov po výstave, napísal Tomáš Janovic. Je ich osem, preto na ilustráciu uvádzam aspoň jednu...

Bábka k bábke

*Bábka k babce, budú kapce.
Bábka k bábke, k bábke bábka -
je bábková výstava.
Každá bábka celkom iná,
čo nám život prijemná.
A spemienka zostáva...*

Vynikajúca je aj hudba Zuzky Homolovej a Petra Jankú, lebo ich pesničky mimoriadne umocňujú celkové vyznenie tejto krásnej výstavy.

Keď sa ohliadnete späť, ktorú vašu výstavu považujete za najzaujímavejšiu a čo ešte chystáte do konca roka?

Nuž, na to, aby som sa ohliadala späť, zatiaľ nemám čas. Do budúcnosti pripravujeme ešte veľa, veľa projektov a hovorím o tom, ktoré dieťa máte najradšej, je dosť ťažké. Možno to bola *Tisíc a jedna niť* - výstava o tom, čo dokáže obyčajná niť, keď sa spojí s tvorivosťou a fantáziou alebo výstava o imaginárnom pojme čas s názvom *Čo je to čas?* Rada spomínam aj na výstavu o tom, čo sa deje počas vianočných sviatkov v celom svete, ktorú sme nazvali *Ako u nás slávime Vianoce*, no aj na mnohé ďalšie. Veď za päť rokov ich bolo dvadsať na rôzne témy a každá výstava mala svoj sprievodný program. Je to málo alebo veľa? Myslím si, že dosť, pretože cez každý výstavný projekt sa usilujem odovzdať nejaké, a nie malé, poslanstvo.

V súčasnosti za najdôležitejší projekt do konca roka považujem vianočnú výstavu (spolu s programom) v rámci Veľkého jubilea 2000. Jej dramaturgická koncepcia vychádza zo snahy zachytiť podstatu vianočných sviatkov - teda narodenie Krista. Výstavu chceme inštalovať ako príbeh z Biblie - od Zvestovania až po Kľaňanie troch kráľov, ktorý bude namaľovaný na skle. Teda: *Vianoce - na skle maľované* aj s aktivizáciou návštevníkov - to je v skratke pohľad na tento, tak trochu neobvyklý projekt. Dúfam, že sa nám vydarí. Napokon, čo vám bráni, aby ste sa o tom prišli presvedčiť do BIBIANY na začiatku decembra? Srdečne vás pozývam!

Od roku 1985 ste pracovali s Detským divadelným súborom pri PKO. Pokračujete ešte aj v tejto práci, ktorá je zrejme vašim koníčkom?

Áno, pokračujem. Aj napriek zaneprázdnenosti v BIBIANE sa snažím s deťmi pravidelne stretávať. Aj preto, lebo tieto stretnutia sú pre mňa veľmi inšpiratívne a nechcem sa ich celkom vzdať. Malý problém je v tom, že sa už nestretávame v PKO, ale v BIBIANE, preto budeme musieť tento vzťah právne doriešiť. Spolupráca, pri ktorej sa navzájom dopĺňame, sa nám celkom darí. Viac neprezradím, nechajte sa (všetci!) prekvapiť...

Zrýchlené životné tempo, svet plný náslia, nedostatočná orientácia v hierarchii hodnôt, to sú úskalí, s ktorými bojujú dnešní mladí ľudia.

Čo by im mohlo pomôcť?

Veľmi ťažká otázka. Vyžaduje si hlbšiu psychologickú a sociologickú sondou. Univerzálne riešenie asi nejestvuje, ale jednou z ciest je viesť deti a mladých ľudí k duchovným hodnotám pomocou vlastného príkladu.

V týchto dňoch sa koná Svetové stretnutie mládeže so Svätým Otcom Jánom Pavlom II. v Ríme. Dáva Jubilejný rok väčšiu šancu na to, aby sme sa preorientovali na duchovné hodnoty a väčšmi si uvedomili ich význam?

V tejto otázke je zároveň obsiahnutá aj odpoveď. Jednoznačne máme šancu prehodnotiť naše priority, ale hlavne pomôcť mladým ľuďom cez aplikáciu duchovného života nájsť tú správnu hierarchiu hodnôt.

Veľa premýšľate, čítate, cestujete. Napokon to tak trochu patrí k vašej profesii. Čo to pre vás znamená?

Cestovanie mi prináša istú rozhradenosť a schopnosť porovnávať. Porovnávanie je veľmi potrebné. Našťastie, mám takú povahu, že pri porovnaní vždy nájdem kladné stránky v náš prospech. Objektívne však treba povedať, že vo väčšine krajín, ktoré som pracovne i súkromne navštívila, pokladajú prácu pre deti a s deťmi za veľmi dôležitú, kým u nás to tak celkom nie je. Napríklad vlani som bola na konferencii v Štokholme s názvom *Children's Creativity built 's our Future* (Detská tvorivosť buduje našu budúcnosť). Čo na to poviete? Myslím, že to hovorí samo za seba...

Čo by ste si teda najväčšmi želali, aby sa u nás zmenilo?

Na Slovensku by sa toho malo zmeniť viac. Za najdôležitejšie považujem (a aj sama sa o to usilujem), zmeniť myslenie v súvislosti so vzťahom k svojmu okoliu. Poviem príklad: pre mňa je absolútne nepochopiteľné, keď mladí ľudia, ktorí sa pravidelne schádzajú na schodoch Dómu sv. Martina, nenechajú na seba pôsobiť ducha tohto miesta (dokázateľne tam je!), ale hlučne a plytko sa zabávajú. Po ich odchode ostáva na schodoch ich vitzka v podobe neuveriteľného neporiadku a špiny. Nepáči sa mi to.

Môžete to považovať z mojej strany za lichomosť, ale myslím si, že je dosť dôležité nad tým zamyslieť. Od takéhoto správania totiž potom môžu odvíjať ďalšie duchovné stupy. Hoci to bude práca „ako na kost musíme mladých ľudí citlivo doviesť k tomu, aby si vážili dedičstvo predkov a aby ho lepšie rozvíjali.

Deti a mladí ľudia sú podľa vašich vo vašom živote niečím nezastupiteľným. Čo by ste im zaželeli do budúcnosti?

Deti a mladí ľudia sú pre mňa naozaj veľmi dôležití. Preto by som im, samozrejme, chcel zaželať (obligátne) všetko najlepšie... Ale má to, aby sa heslo zo štokholmskej konferencie, ktoré hovorí o tom, že detská tvorivosť buduje našu budúcnosť, stalo pravdou nás. Teda, aby naše deti svojou tvorivosťou naozaj budovali našu budúcnosť a aby my boli ich dobrými a trpezlivými učiteľmi.

Tak nám Pán Boh pomáhaj!

Pripravila Viera Buc

Foto ar

FAKTY, 23.8.2000